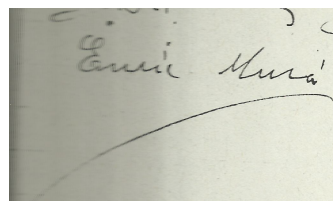

Represaliat: Enric Murà Casamajor¹

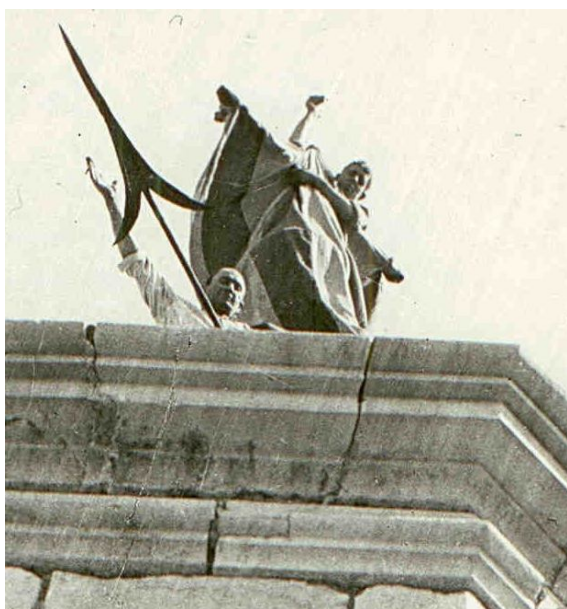
D'aquest aldarull de coses que deixem escrites se'n desprèn fàcilment que a la gent de demà és inevitable que ens toqui el rebre avui. Però resta dempeus que la Idea és justa i bella, i que la finalitat és el Paradís.

París 1974, Joan Ferrer Saiol "Costa Amunt"

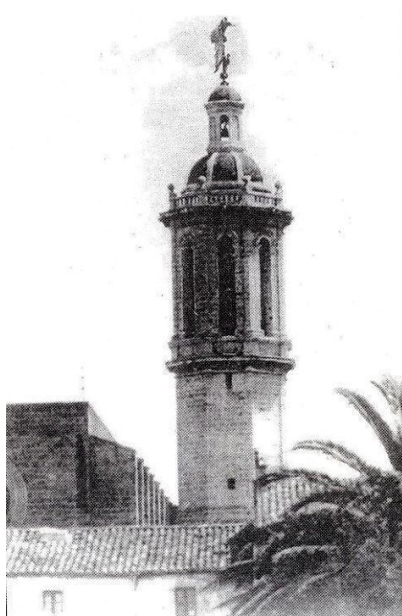
L'Enric Murà i Casamajor va néixer a Esparreguera l'any 1897 i va morir l'any 1963 també a Esparreguera.

Sabem que primer treballà a Terrassa de forner i després a la indústria tèxtil, a Esparreguera. Va tenir tres fills, l'Agustí, que és a qui vàrem fer l'entrevista – que és la base d'aquesta biografia– i dues filles més petites; ambdues van morir de ben jovenetes. L'una va morir cremada i l'altra de diftèria. La gran tenia set anys i la petita cinc o sis. A la fusteria que tenia la família al carrer Cavallers², situada davant de la farmàcia, hi havia una estufa de "serradures" que es va inflamar i va encendre la roba de la nena que jugava allí.

Esparreguera, proclamació de la República, 1931. Veiem en Salvador Cortada, escollit alcalde aleshores, penjant la senyera i la bandera republicana al campanar. Font: AMES

L'Enric Murà fou militant del sindicat de la CNT i del comitè d'empresa de la fàbrica Montaner i Font³ d'Esparreguera. Segons el seu fill, fou el fundador de la CNT en aquesta vila.

¹ Document extret de les entrevistes a l'Agustí Murà. Data i lloc de les dues entrevistes: Esparreguera, 2007. Títol Projecte: MEMORIAL DEMOCRÀTIC DEL BAIX LLOBREGAT. DE LES EXPERIÈNCIES PERSONALS A L'ÈXIT COL·LECTIU. Entrevistadores: Joana Llordella Zamora i Blanca Mampel Ayuso. Transcriptora: Neixé Castellano.

² També tenia una vinya a la Vinya Nova d'Esparreguera.

³ Aquesta empresa es trobava a la cruïlla del carrer de Sant Lluís i del carrer Balmes. Els propietaris de la fàbrica tenien la fàbrica de filatures a Sant Joan de Vilatorrada. La feina s'organitzava en diferents seccions: blanqueig, tint i acabats –on hi acostumaven a treballar homes– i telers i preparació, amb tasques dutes a terme majoritàriament per dones.

El nostre represaliat participà en diverses conferències i reunions clandestines durant la Dictadura de Primo de Rivera. Segons el nostre informant, i fill de l'Enric, aquest fou l'encarregat de proclamar la República Catalana al balcó de l'Ajuntament d'Esparreguera⁴.

El dia de la proclamació de la República al balcó de l'Ajuntament d'Esparreguera. Font: AMES

El meu pare va proclamar la república a Esparreguera –aleshores l'Agustí tenia vuit anys–. Jo recordo que vaig arribar d'escola, estava assegut a la vorera del carrer Cavallers i sento una veu, uns crits que coneixia, i era el meu pare a dalt del balcó de l'Ajuntament. Va estripar el retrat del rei Alfons XIII i va llençar-lo pel balcó, i va anunciar: Des d'ara queda proclamada la República⁵.

L'Agustí Murà rememora que el seu avi va fer un comentari: “ Massa banderes, ho pagarem car això”.

Fou un dels representants del Sindicat Únic de Treballadors d'Esparreguera en el Ple Regional de Catalunya de Sindicats de la CNT, celebrat a Barcelona el març de 1933. Durant la guerra civil, representà la CNT a l'Ajuntament d'Esparreguera a partir d'octubre de 1936.

⁴ No hem trobat cap fotografia d'aquest moment, solament la que l'alcalde Cortada, juntament amb un amic, pugen al campanar per hissar-hi la senyera.

⁵ Era el mateix dia que ho va fer el president Macià, el 14 d'abril del 1931.

El dia catorze de juny de 1937, prèvia convocatòria d'una sessió extraordinària, a iniciativa de l'alcalde Miquel Galceran⁶, es reuní el ple de l'Ajuntament per tal d'establir, de manera definitiva, el funcionament de la Corporació municipal, d'acord amb les disposicions de la Llei catalana i Decret de Seguretat d'Interior del primer de març del mateix any, com a conseqüència de la reorganització efectuada en el si de la corporació, el dia 11 de juny del 1937⁷. En aquest ple, l'Enric Murà Casamajor, com a representant de la CNT, adquiria l'atribució de Conseller-Regidor 1r dels Departaments de Sanitat i Assistència Social, a més de Serveis Públics i Economia.

Hem trobat informació que afirma que després de la guerra s'exilià a França i que, quan en tornà, fou detingut⁸. Segons ens relatà el seu fill, no marxà a França, tot i que començà el camí. Passà per un periple de pobles, juntament amb la seva família, fins a refugiar-se a Barcelona a casa d'un familiar. Allí fou denunciat per una esparreguerina que el trobà pel carrer i fou empresonat durant set anys:

El pare va estar tancat set anys. El motiu: el pare era una persona destacada de la CNT. El van agafar i el van martiritzar a comissaria, el varen posar en una teca. Més tard, el varen portar al Palau de les Missions i després a la Model.

Segons el seu fill, a l'empresa Montaner i Font hi havia un comitè d'empresa mal format, amb moltes controvèrsies. Hi treballava també en Dàmaso Hinojosa (sindicalista mort per la guàrdia civil a Esparreguera, l'1 de maig de 1933, a causa d'un cop de fusell per part d'un guàrdia civil que no li volia permetre el pas fins a la seu de la CNT). Tots els del comitè d'aquesta empresa eren de la CNT.

Homenatge a Dàmaso Hinojosa l'any 1933 a la Plaça de l'Església d'Esparreguera. Imatge de l'arxiu Puig.

⁶ Veure l'acta del dia 14-06 de 1937 de l'Ajuntament d'Esparreguera.

⁷ En el ple anterior, el POUM al·legà formalment que no hi pensava formar part i que rebutjava assumir les responsabilitats derivades de la formació d'un Consell Municipal amb "els mateixos defectes que l'anterior".

⁸ Segons MARTÍNEZ DE SAS, Maria Teresa : *Diccionari biogràfic del moviment obrer als Països Catalans*. L'Abadia de Montserrat, 2000.

Segons en Murà, durant la República, hi havia molts afiliats a la CNT, sobretot en algun període que els treballadors i treballadores es veien obligats a estar-ne afiliats per a poder treballar en segons quins llocs, i no hi havia massa per triar. En crear-se la UGT força gent es va canviar de sindicat.

Joan Ferrer Saiol, en el seu llibre *Costa Amunt*⁹, ens fa una referència a l'Esparreguera sindicalista del anys 20 del segle xx, on també hi participà l'Enric Murà. Creiem interessant transcriure aquest ambient per tal d'entendre millor la figura de l'Enric Murà.

Jaume Mas del Masroig, venia a casa en bicicleta i nosaltres anàvem en bicicleta a Esparreguera com a tornajournals. Mas era l'argent viu de la colla esparreguerina i el seu íntim Martí Bosch ens deixava la vinya de Can Roca per a fer-hi *sentades*. Entre pàmpols, eren els preliminars del Sindicat cenetista que tant s'oposaria a Sedó, feudal de Can Broquetes, sota el Cairat. A dalt, al Mas d'en Gall, Joan Roigé hi feia classe racionalista a una dotzena de marrecs a canvi de minestra i d'un porxot amb palla on fer-hi les dormides. Els anys 20 del segle, d'estoics encara n'hi havia.

I en Jaume Mas ens relata, en el mateix llibre¹⁰:

Fa uns dies em visità Joan Bellès¹¹, esparreguerí, que ara viu a Perpinyà procedent de Clermont-Ferrand. I com que ell i jo sabem que t'interesses per coses del nostre temps per a dir-hi la teva, he pensat fer un recull del que vaig veure i obrar a la vila del ponent montserratí, i ficar-lo dintre d'un sobre amb destinació teva. Amb la condició que on jo no arribi, l'amic Pere Quert¹², de la Rochelle, hi podria arribar.

Sóc arribat a Esparreguera l'any 1907 de la mà de la meva família. El poble era pagès i industrial, car a més de la fabricassa Sedó, de sota el riu, hi havia a dalt una fabriqueta de tovalloles i uns quants forns de terrisseries. En aquell temps el mercat públic es feia els diumenges, servint d'esplai als vilatans, car de distraccions n'hi havia poques. A les Coves del Salnitre no hi anava quasi ningú, per cares i mal explicades. Agradava més un vals amb remolí a l'Ateneu o a L'Estrella (...)

De sindicalismes ni se'n parlava, en els dies de la meva juvenesa. Jo ja sentia el problema, però un amic que tenia, m'abandonà per altres cabòries. Tractant de fer foc nou, un tal Musté¹³, comunista, em llevava la "parròquia" de jovenets prevista; em costava de fer el grupet, la mar i arenes (...)

⁹ FERRER I FARRIOL, J.: *Costa Amunt*. Choisy-le-Roi, Gòndoles, 1975.

¹⁰ Op. Cit.

¹¹ Un altre dels nostres represaliats, del qual poden veure la fitxa en aquest web. El dia 8 de gener de 1957 la Guàrdia Civil el detingué juntament amb altres dos esparreguerins, acusats d'ajudar el maqui Quico Sabaté.

¹² Un barber esparreguerí anarcosindicalista que s'hagué d'exiliar a França.

¹³ Es refereix a Miquel Musté, represaliat esparreguerí company de Murà a l'Ajuntament d'Esparreguera com a representant de la Unió de Rabassaires, amb atribució del Departament d'Agricultura. AMES.

Volent furgar la vida social d'Esparreguera vella, he hagut de renunciar per no trobar res de notable. Socialment, em fa l'efecte que Esparreguera era un poble verge.

Amb Joan Folch¹⁴, Magí Bosc, Teresa Torrelles, Joan Graells, Pere Quert, Vidal, **Enric Murà**, Elena¹⁵, etc., començarem la tanda d'excursions proselitistes a les que alguns igualadins concorrien.

Llavors jo tenia casa gran i el meu domicili feia de centre sindicalista. Per la cosa d'expansió ens servíem de la societat recreativa liberal Les Canyes. Una de les coses de bé, fetes aquells dies, és la protecció oferta a companys forasters perseguits per les autoritats, i penso en el prioratí Àngel Vernet, en Guerrero de Sabadell, en Corbella de Solsona. En qualitat de malalt vaig tenir a casa el vostre - el nostre- Josep Cuatrecasas¹⁶.

Secundats per Joan Saus i Lluís Puig, de Martorell, per Dinarès, d'Olesa; Fàbregues, de Monistrol, i altres de Collbató, Bruc, Abrera, Masquefa, La Beguda, etc..., intentàrem establir la **Federació Comarcal del Montserrat**, dita així en contraposició al monopoli benedictí de la muntanya. La federació no prosperà per topar amb massa gent inerta. A més, el poble esparreguerí temia el burgès Sedó, que tenia per lema: "Preferir un lladre a un sindicalista". Les meves activitats em valgueren una tancada de dos mesos en un calabós de la vila, on em podia relacionar i rebre encàrrecs per la reixa, gràcies a unes noies d'una sastreria veïna. Una d'elles, la Dolors Segarra, esdevindria, temps a venir, dona del Magí Bosc, en casori civil el primer del poble. De la presó local no em traslladaren a la Model de Barcelona mercès a un individu reaccionari, la família del qual la meva mare havia ajudat en assumpte apreciable. I encara aquest estrany home em feia receptor de "Liberión", periòdic àcrata que en temps de la Dictadura de Primo a París publicaven i a Espanya hi entrava clandestinament.

Per si haig de contar una anècdota, apunta't aquesta: Jo tenia un conegut del treball, Ricard, que feia de sagristà a l'església de la vila. I havent-hi jo entrat amb Magí Bosc en dia de sermó de quaresma, el sagristà se'ns posà al costat temorenc de la nostra estranya presència. "No t'alarmis, Ricard -li vaig dir-.

¹⁴ Al llistat de sindicalistes assistents al Congrés Regional de Camperols de la Confederació Regional del Treball de Catalunya (CRTC) a Barcelona, el setembre de 1936, hi apareix un Joan Fol com a representant del Sindicat Únic. Creiem que hi ha una confusió en la transcripció del nom. <http://www.veuobrera.org/00finest/936ass-pp.htm> (data de consulta 15-7-2015). Segons ens declarà l'Agustí Murà, aquest era un pagès que treballava a Can Castells i era molt amic del seu pare.

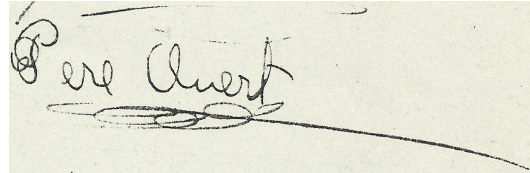
¹⁵ Probablement es refereix a Francesc Elena i Julià, esparreguerí represaliat que formà part del consistori en companyia de Murà. Militant de la CNT durant els anys de la Segona República, fou delegat Sindical pel Sindicat Únic de Treballadors d'Esparreguera als dos Plens de la Confederació Regional del Treball de Catalunya que tingueren lloc a Barcelona l'agost de 1931 i el març de 1933. MARTÍNEZ DE SAS, Maria Teresa et altri: *Diccionari biogràfic del moviment obrer als Països Catalans*. Abadia de Montserrat, 2000.

¹⁶ **Josep Cuatrecasas**. Militant de la CNT a Igualada. Representant el Sindicat d'oficis varis d'Igualada va assistir al Ple de Sindicats de la CRTC, celebrat a Barcelona l'agost de 1931. Fou redactor del periòdic "El Sembrador" (1931).

Solament duem dues bombes, una aquesta i l'altra jo: dues bombes pensants que en català en diem caps." Ricard s'apartà tocant l'ase.

L'any 1930 vaig desaparèixer d'Esparreguera, precisament quan s'inflamava la fervorositat sindicalista. I ara salut, i a veure quan tornem a fer un arròs vegetarià a l'alzinar del Bedorc.

També en Pere Quert ens diu la seva:

A photograph of a handwritten signature in black ink on a light-colored, aged piece of paper. The signature reads 'Pere Quert' in a cursive script, with a long horizontal flourish extending to the right.

Jo era el més jove de la colla formada per Mas, Bosc i Vidal, colla aviat eixamplada per dos germans del propi Bosc i els també germans Ribera. Mestre Roigé baixà del Mas d'en Gall per obrir escola moderna a vila, i malgrat que després derivà en reformista, en aquells dies havia de fer bona feina. El vaig trobar el 1939 al concentracionari de St-Cyprien amb la moral als peus.

Arribada la revolució del 1936, nosaltres creàrem una Cooperativa de distribució i una Col·lectiva de pagesos, de funcionament apreciable. Joan Folen n'era l'ànima. El que ens donà més maldecaps i tasca, va ser la Col·lectiva Industrial, comprenent filats, teixits, tintoreria, blanqueig i acabats, en llençols i altres robes blanques; i tovalloles, i mocadors. D'importància també n'assolí la Col·lectivitat de Rajolers i Terrissaires, que es desenrotllà amb profit i entusiasme.

Els pagesos col·lectivistes comparaven les onze i més hores de treball de quan eren esclaus de la terra –gran esforç untat de misèria-, amb les menys hores d'ara i repartiment equitatiu de la producció col·lectivament aconseguida.

Del pèssim final de l'Elena¹⁷ gran i els elements que el seguien, sols te'n contaré cinc cèntims. Ell viu precàriament a Txecoslovàquia en premi d'haver-se tornat comunista, i els seus acòlits restaren a vila per enclastrar-se de nou a la vulgaritat de la que, segons semblava, s'havien emancipat. El que compta de l'home és la seriositat i la constància.

Segons l'Agustí, el seu pare era amic de Bonaventura Durruti. Aquest havia estat a casa seva a sopar, tot i que s'allotjà a la fonda de cal Milo.

¹⁷ Represaliat esparreguerí que, en finalitzar la guerra, s'hagué d'exiliar. Havia estat conseller a l'Ajuntament d'Esparreguera.

C. N. T.

SINDICATO ÚNICO DE TRABAJADORES DE ESPARRAGUERA

Madoz, 10, 1.º, 1.ª

Esparraguera, 8 de Diciembre de 1938

Ciudadano Alcalde: Este Sindicato le notifica que para el sábado día 10 de este mes tiene organizado un mitin de afirmación sindical a cargo de los siguientes oradores: María Lucha, Severino Campos, Montserrat y Buenaventura Durruti. Dicho acto tendrá lugar en el "Centro Cultural Obrero" y rogamos, para la celebración del mismo, el consiguiente permiso, que esperamos se dignará otorgar.

Por el Sindicato

El Secretario

Juan Folch

Telegrama de la CNT d'Esparraguera, sindicat situat al c/de Madoz (actual Taquígraf Garriga), núm. 10, 1r, 1a. El telegrama està signat pel secretari Joan Folch, i va dirigit a l'alcalde de la vila. En aquest document podem veure, entre d'altres, el nom de Bonaventura Durruti. Font: Arxiu de la Biblioteca L'Ateneu d'Esparraguera.

TELEFONEMA

DIRECCIÓN:

Gobernador a Alcalde

COMPañÍA TELEFÓNICA NACIONAL DE ESPAÑA

TELEFONEMA

INDICACIONES DE ORDEN INTERIOR

Retransmitido a _____ Hora _____ Op _____

Dado por telef. a las _____ Envíese _____

Tel. ocupado a las _____ No se envíe _____

Tel. no contesta a las _____

De *Barcelona* para *ESPARRAGUERA*

Núm. *1695* palabras *24* fecha *10-12-32* hora *16:33*

Indicaciones especiales _____

5941. Queda autorizado mitin afirmacion sindical en el Centro Cultural a cargo de los oradores que indica en su telegrama de ayer.

16/41

Conviene a Vd. dirigir su contestación al número del teléfono si figura debajo de la firma.

Avisos: Es imprescindible presentar este telefonema en caso de cualquier reclamación o rectificación.
La Compañía no responde de los daños y perjuicios que puedan ocasionarse con motivo de la prestación del servicio telefónico.

Telefonema del dia 10 de desembre de 1932, on el governador civil autoritza el míting sindical que es realitzà el mateix dia al Centre Cultural d'Esparreguera. Arxiu de la Biblioteca l'Ateneu.

De fet, en la nostra recerca hem vist que hi ha més llaços entre el dirigent sindicalista i la nostra vila, així, hem trobat un relat que ens parla de la família Quesada, que l'any 1927, procedents de Serín, s'instal·laren a Esparreguera per a treballar a la Colònia Sedó, on començaren a militar a la CNT, ja abans de la Segona República. En aquest relat¹⁸ Carlos Quesada ens explicava que les seves ties li havien contat que elles havien teixit la bandera de la federal del Tèxtil que s'utilitzà en el funeral de Durruti.

¹⁸ http://deportados.es/quesada_historia (data de consulta, 20 de juliol de 2015).

El 21 de novembre de 1937, "Solidaridad Obrera", fa un homenatge a Durruti, després d'un any de la seva mort, i la Federació Lliure de Sindicats d'Esparreguera també s'hi adhereix .

te los anhelos
raciones del p
sal, para conv
mos de imped
cueste lo que
nuestra glorio
grande exponer
contemporáneas
épocas, se con
dículo y denig
cogernos por l
diplomacia inte
prestan oídos
cias. Añade q
un pueblo dist
pueblos del M
hora presente
las combinacio
los diplomático
Alude al hec
las clases traba
do que chocar
opresoras, y añ
sólo ellos son lo
dos a interveni
definitiva en est
guerra la sostien
dora y no la clau
en esta guerra s
grado compromi
una rotunda vic
riado. Ese oleaj
continúa—, de d
do por los bulos
te, tiene que ser
so con la barrera
va de la lucha

ADHESIONES

De los presos antifascistas de Barcelona.
De la F. L. de Sindicatos de Esparraguera.
De la Agrupación Anarquista "Los de Ayer y los de Hoy".
De "Los Amigos de México".
Del Club Internacional Antifascista (Casa degli Italiani).
Del Comité Regional de Mujeres Libres.
De las Juventudes Libertarias de Espectáculos Públicos.
Del Comité Ejecutivo de las Juventudes Socialistas Unificadas de Catalunya.
Del Comité Ejecutivo de Barcelona de la Juventud Socialista Unificada.
De la delegación del Norte de las Juventudes Socialistas Unificadas.
De la Escuela de Militantes de Catalunya.
De la Solidaridad Internacional Antifascista.
De la Federación Local de Mujeres Libres.

oménech y García Oll
rde en el Olympia, pre
nombre del Comité Na
antifascismo español,

IGNAS

ESPUESTA

gregados ayer tarde
ular. Era la misma,
todas las barriadas,
tantas demostracio
graderías, millares
proletariado barcelo-

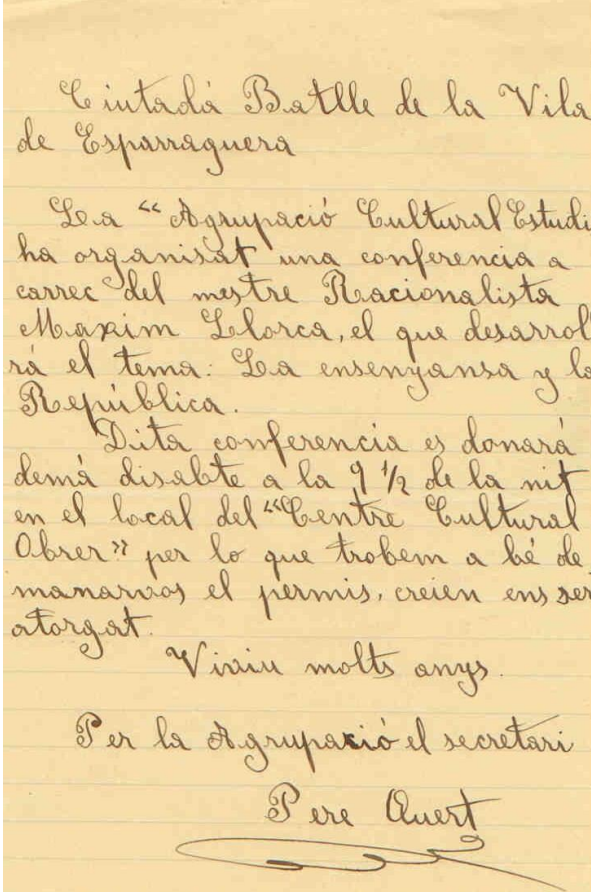
Malgrat aquest ambient sindicalista que havia viscut l'Enric, l'Agustí, el seu fill, ens declarà que el seu pare, a casa, mai parlava de política. L'Agustí ens afegí que el pare no era creient.

El nostre informant i represaliat Agustí Murà i Bayona

L'Agustí Murà i Bayona va néixer l'any 1923 – en realitzar-li la segona entrevista, el 22 juliol de 2007, tenia 84 anys– i va morir a Collbató l'any 2008. Va anar a l'escola del sr. Tomás i a l'escola racionalista amb el Joan Roigé¹⁹, que venia de Mas d'en Gall". Aquesta escola estava situada al carrer dels Arbres, on abans hi havia "Les Canyes" i on ara trobem el Centre Dual. També

¹⁹ Fou un anarquista, mestre racionalista, mantingué una escola a Sants, primer, i a Esparreguera després (l'escola Llum). Fou un dels fundadors d'Acción (1930) i actuà com a delegat del comitè regional de la CNT en el Comitè Revolucionari de Catalunya, l'any 1929-30. A l'arxiu d'aquest projecte s'hi pot consultar el consell de guerra.

va estudiar a l'escola Puig Elias²⁰, a Barcelona, encara que poc temps, perquè aleshores no era tan fàcil anar d'Esparreguera a la capital, així que hi va estar a dispesa, i era car. Segons l'Agustí, aquella sí que era una escola racionalista i, en canvi, aquí a Esparreguera no s'havien acabat d'implantar els nous mètodes²¹.

L'entada Batlle de la Vila
de Esparreguera

La "Agrupació Cultural Estudi
ha organitzat una conferència a
carrec del mestre Racionalista
Maxim Llorca, el que desenvol-
larà el tema: La ensenyansa y la
República.

Dita conferència es donarà
demà disabte a la 9 1/2 de la nit
en el local del "Centre Cultural
Obrer" per lo que trobem a bé de
manarnos el permis, creiem ens ser
atorgat.

Viviu molts anys.

Per la Agrupació el secretari
Pere Quert

Escrit de Pere Quert a l'alcaldia d'Esparreguera.
Font: AMES

²⁰ Joan Puig Elías (1898-1972), va néixer a Sallent i morí a Rio Grande do Sul, Brasil. Anarquista i pedagog llibertari influenciat pel racionalisme pedagògic de Francesc Ferrer i Guàrdia i la seva Escola Moderna. Va crear l'Escola Natura al barri barceloní del Clot, un centre escolar llibertari, amb una colònia escolar i la revista juvenil *Floreal*, que sobreviurà en la dictadura de Primo de Rivera. L'any 1931, amb la proclamació de la República, l'escola es desenvoluparà encara més. L'octubre de 1936, com a regidor de l'Ajuntament de Barcelona, va ocupar-se de la regidoria de Cultura. L'abril de 1938 va ser nomenat subsecretari del Ministeri d'Instrucció Pública de Segundo Blanco González. Amb la victòria de Franco, va haver d'exiliar-se a França, on va ser internat en diversos camps de concentració. Després va treballar al camp i va poder participar en la resistència contra els nazis en el «Batallón Libertad» entre 1942 i 1944. <http://www.estelnegre.org/documentos/puigielias/puigielias.html> (data de consulta: agost de 2015).

²¹ Per entendre a què es refereix l'Agustí, recomanem de llegir GONZÁLEZ-AGÀPITO, Josep: *L'anàlisi del CENU en un discurs de Josep Puig i Elías*. Educació i Història: Revista d'Història de l'Educació, núm. 12 (juliol-desembre, 2008), pàg. 143-172.

El nostre informant i represaliat era treballador de la fàbrica de tovalloles Montaner i Font, del ram del tèxtil, com el seu pare. Hi va començar als 14 anys. Després de la guerra havia treballat a Olesa de Montserrat dos o tres anys, de manyà; aleshores havien ensorrat el pont que unia les dues poblacions, i el nostre protagonista havia d'anar a peu cap a Olesa de Montserrat, però passant per la palanca de Can Sedó, actualment també destruïda, però a causa d'un temporal.

En aquesta entrevista, ens recordava quan es va col·lectivitzar l'empresa Montaner i Font, i també rememorava la de la fàbrica tèxtil de Can Sedó. Destaca com a dirigent d'aquesta col·lectivització, en Ramon Jiménez, un anarquista de la CNT d'Esparreguera.

Va treballar quasi tota la vida a la fàbrica Joan Montaner i Font –en el moment de la col·lectivització tenia 160 treballadors²². El director que hi havia aleshores, el Pepito Angunells –li deien el coix–, vivia a la cantonada de l'actual Taquígraf Garriga amb l'avinguda Francesc Macià. Aquest va ser director durant la Guerra Civil i hi restà fins a la seva mort; aleshores va ser substituït pel Lluís Masferrer, que arribà a ser alcalde d'Esparreguera l'any 1940.

A l'entrevista ens declarava:

A la fàbrica hi havia tres seccions: els telers amb 43 treballadors i 43 telers, el blanqueig, la manyeria, confecció i la filatura (rodets). Hi havia també magatzem. El magatzem era on hi ha la porta ara. A l'esquerra era la manyeria, a la dreta els telers i enfront era el blanqueig.

L'Agustí treballava com a teixidor –l'ofici més ben pagat de l'empresa–, la resta d'aquesta secció eren dones. En moment de penúries recorda que l'empresa els facilitava pa o farina, però poques vegades.

En començar la Guerra Civil, l'any 1936, l'Agustí tenia 13 anys i va veure com cremaven la rectoria i tots els papers.

L'entrevistat ens recorda que la CNT es trobava a l'actual carrer Taquígraf Garriga cantonada amb el carrer dels Arbres.

Estaven al primer pis i s'entrava pel carrer del Taquígraf Garriga on hi havia un safareig sota de l'escala.

La CNT es va fundar l'any 1931-32 i quan va venir la guerra van posar la CNT en aquest pis, 1r pis. Van tirar algun envà a terra. Després es va requisar el local de Can Vinyals, l'antiga casa de la Guàrdia Civil, al carrer dels Arbres.

²² A. SOUCHY I P. FOLGARE *Colectivizaciones. La obra constructiva de la revolución española*. Ed. Fontamara, Barcelona, 1977. Pàg. 183

D'aquesta entrevista és interessant de veure algunes dades que ens dóna sobre el sindicalisme a Esparreguera. Ens parla dels trentistes, doctrina i estratègia preconitzades pel sector de la CNT favorable als signants del manifest dels Trenta²³. En realitat, recollí l'ideari formulat pels principals dirigents sindicalistes de la CNT durant la Dictadura de Primo de Rivera davant dels partidaris de convertir la CNT en un organisme explícitament anarquista, bé que el 1931 hom mirà de limitar el paper de la FAI dins de l'organització confederal. El trentisme impulsà, a la fi, la constitució dels Sindicats d'Oposició.

Recordo el Carlets Jorba i la seva filla, la Magdalena, el seu germà que va morir a la guerra. Era un dels fundadors de la UGT. Els deien trentistes perquè 30 es van separar de la CNT. El Carles n'era un; també L'Elena, que li deien el pipes, no sé per què li deien, perquè no fumava, crec que es deia Josep. Es van barallar amb els de la CNT. Aleshores hi havia una entitat que es deia "Les Canyes". Van fer una assemblea els treballadors de Can Sedó i de cal Montaner, no sé de què tractava, però van arribar a les mans. Es van tirar les cadires de boga pel cap.

A l'entrada d'aquesta entitat hi havia un cafè, després passaves per un passadís cap al pati i després la sala d'esbarjo. És allà, a l'actual centre Dual, del carrer dels Arbres, on després hi va haver el Frente de Juventudes. A les Canyes hi anaven els rabassaires, era la seva entitat, encara que no oficialment. Allí es van barallar la CNT i la UGT, van volar les cadires i van arribar als punys. Això era abans de la guerra, l'any 1931-32.

²³ Significà un esforç per a fixar una posició *constructiva* envers el paper del moviment obrer dins la Segona República i alhora era tot un programa contra el predominis de la FAI dins la CNT. Hom assenyalava els recursos de poder i resistència de l'estat i de la classe capitalista i recriminava els intents d'unes minories enfront de la seva proposta d'una preparació sindical a llarg terme. El manifest sembla que fou redactat per Àngel Pestaña, i entre els signants cal destacar Joan López, Agustí Gibanel, Ricard Fornells, Progreso Alfarache, Camil Piñón, Joaquim Cortès, Pere Massoni, Francesc Arias, Roldán Cortada, Sebastià Clara, Joan Peiró, Pere Cané, Espartaco Puig, Marià Prat, etc. De fet, però, el manifest fou superat pels esdeveniments (vaga general de la construcció al setembre del 1931, insurrecció de l'alt Llobregat al gener del 1932, etc) i no pogué evitar una gradual marginació del sector més sindicalista de la CNT, els anomenats Sindicats d'Oposició. GEC.

De la seva joventut, recorda una altra entitat L'Estrella, situada al carrer dels Arbres on actualment hi ha l'escola Estel, que segons ell era l'entitat de les dretes. També ens rememora l'Ateneu, que representava les esquerres, i el seu president mort, en Nin. En aquesta entitat hi predominava ERC, per això el seu pare no tenia costum d'anar a l'Ateneu i només anava al sindicat de la CNT.

Platea del teatre de L'Estrella, 1932. Arxiu de La Passió d'Esparreguera

En parlar de la Guerra Civil, l'Agustí recorda les barricades que van fer al Carrer Barcelona:

Fèiem barricades aquí a Esparreguera, a l'última casa del carrer Barcelona, a mà dreta, a ca la Pageda, proper a cal Bacallaner. La botiga del Daudé, per ser més exactes. Allí hi havia una vinya on ara hi ha els pisos de la Flex. Allò era la vinya de cal Bacallaner. En temps de la verema, el meu avi hi treballava, feia les caixes del raim i jo li portava el dinar. Precisament en aquella vinya hi van fer unes barricades, i jo hi vaig anar voluntàriament. Arribaven soldats del front de Belchite que ens deien: *sí, aneu fent barricades que us mataran*. Així la vàrem abandonar i no es feren més barricades.

En acabar la guerra, el seu pare s'havia escapat, i la seva mare i ell varen marxar amb la resta d'exiliats en direcció a França, i pel camí es varen trobar una expedició que venia de Mataró i hi anava el seu pare. Primer es trobaren la Paquita Musté, i aquesta els va dir que s'havia trobat el seu pare, l'Enric, amb una colla d'evacuats d'Esparreguera. Quan trobaren el pare, aquest els va dir que res d'anar a França i es quedaren en una bòbila de Sarrià de Ter, i d'allà, a Olot: "El pare es deixava veure sovint allí, a Olot, i la mare s'hi empipava perquè tenia por que ens denunciessin".

A Olot s'estigueren en un forn de pa, perquè un dia, quan havien anat a comprar pa, els havien donat feina a canvi d'alimentar-los (l'amo es deia Sala). Però no els tractaren massa bé. Recorda que dormien sobre sacs plens de

farina. D'allí van marxar a Vic. Aprofitaren que passà un camió amb nordafricans, que anava cap a Vic i que s'aturaren a menjar pa (eren soldats de Franco); aleshores la família aprofità per marxar amb ells cap a la ciutat d'Osona, Vic. Evidentment que no els explicaren què hi feien en aquell indret.

A Vic hi teniem una tia de la meva mare, que vivia al carrer Major i vàrem anar a veure què passava. Hi vàrem ser uns quants dies i, un dia, el meu pare es va posar en una cua de Vic on donaven salconduits per anar a Barcelona –encara en conservo–.

Es quedaren a Barcelona a casa d'uns cosins que els van ajudar. Després, la família marxà a Esparreguera i el seu pare es quedà a Barcelona. Un dia, quan aquest anava a buscar pa –s'estava al carrer Entença, núm. 222–, es va trobar una persona d'Esparreguera que el coneixia –i que no era una persona destacada de dretes–, que el va denunciar tot cridant uns policies que passaven per allí. Aleshores fou empresonat.

L'Agustí, primer va estar sis dies reclòs a Sant Feliu, abans de ser empresonat a Barcelona. L'acusaven de formar part de les Joventuts Llibertàries. Li van fer un Consell de Guerra l'any 1943.

Per a ell, el final de la guerra va ser tràgic; el van agafar presoner a Esparreguera, aleshores tenia 16 anys. Hi havia una sra. que li deien P²⁴..., "la C...", i que vivia on hi ha el bàsquet, al carrer de l'Hospital. Aquesta sra. els va denunciar. Segons ell, no tenia cap raó, ho feia perquè era de dretes.

A mi em van tancar en un calabós que tenia una finestreta que donava a la Plaça de l'Ajuntament, i aquesta sra. va explicar al Guàrdia Civil (J.L.O.) que jo parlava amb la gent del carrer i aquest em va donar un cop que em va obrir l'orella. La meva mare cada dia em portava una carmanyola amb menjar. Un dia, a sota, m'hi va posar un paperet recargolat dins d'una capseta de pastilles "Juanoles", que mai he sabut què hi deia perquè aquesta dona ho obria tot. Aquesta senyora, va mirar al cistell i va descobrir el paper, i li va dir al Guàrdia Civil i aquest em van donar una pallissa. Mai he sabut què deia el paper.

Un altre Guàrdia Civil (El B..., el gorra blau, que li deien) va venir a cal Montaner i em van dir que em demanaven, i em va dir "vamos". No em va deixar acomiadar dels treballadors. Em varen portar a l'Ajuntament i em va apallissar, i no havia fet res.

A la presó estava sol. Una nit de les que estava a la presó, el mes d'octubre, em van venir a buscar i em van portar per darrere de les eixides del carrer Cavallers, a les 11 o les 12, i els guàrdies feien teatre com si m'anessin a matar. Em van portar fins al camp de futbol antic, més avall de la Passió, i em van apallissar i em van obligar a despullar-me, i amb les mans lligades a la porteria, tot nu, em van pegar. Després em van tornar a la presó.

²⁴ S'ha posat el nom i el motiu familiar amb les inicials.

No va fer el servei militar perquè fou empresonat i hi va estar prop d'un any i el seu pare set-. Abans d'anar a la Model el va portar al convent de Sant Elies i d'allà a la Model perquè el seu pare havia fet una instància per aconseguir que estiguessin junts. Recorda que la reclusió fou dura –en una cel·la d'una persona n'hi havia 16–.

Un any més tard, es retrobaren pare i fill a la presó Model. L'Agustí hi va romandre un any. Allí va reconèixer el director de l'orquestra, que era en Boada, que havia vingut una vegada a La Passió, a l'Ateneu, i per això l'Agustí el va reconèixer. També varen coincidir amb l'Anguera d'Esparreguera.

De polítics esparreguerins recorda un gran amic, en Josep Canals, fonedor, que havia estat regidor de l'Ajuntament juntament amb el seu pare. L'Agustí ens va dir que va morir a França, però al llibre de Joan Corbalà, *Justícia, no venjança: els executats pel franquisme a Barcelona (1939-1952)*²⁵, figura a la llista dels executats pel franquisme i és enterrat al Fossar de la Pedrera. Fou jutjat l'1 d'abril de 1939 i era d'ERC.

Recorda l'existència del Partit Radical, que estava situat on actualment hi ha el Restaurant Montserrat (Cal Xef), a l'avinguda Francesc Macià, a la primera planta. L'Alfred Sedó, amo de la fàbrica Sedó, fou conseller de finances amb Lerroux²⁶: *El poble estava dominat pel Sedó*, ens deia l'Agustí a la seva entrevista.

Recorda els nens exiliats durant la guerra que estaven a La Puda. Eren de la banda d'Irun. El seu pare els portava pa i queviures amb un camió acompanyat pel Maties Matas que també era anarquista.

L'Agustí no era creient, però no tenia mal record de l'Església, de fet es va casar per l'Església, malgrat la seva ideologia. Això sí, recordava quan van cremar l'església:

Hi havia un camió carregat de persones que agafaven coses de l'església i ho portaven al camp de futbol antic, on van cremar els sants. Allò em va esgarrifar força!

És colpidora la visió que té sobre la repressió:

Els primers anys del franquisme, els treballadors no parlaven de repressió ni de res perquè tenien por. Aquella època era, va ser, l'època de la por”.

²⁵ Cossetània Edicions, 2008 (pàg. 168).

²⁶ És interessant de visionar el vídeo: *Alejandro Lerroux visita la Colonia Sedó (1934)*
https://www.youtube.com/watch?v=FIX1d_Wt7Pk

